

Gravhøje Hærvejen

Burial mound

Neolithic Age

Burial mound

1: Velbevaret enkeltgravshøj ved Hærvejsspor.

Gravhøje langs den ældgamle Hærvej

Langs det gamle Hærvejsspor ved Neder Hvam ligger 5 fine gravhøje fra bondestenalderens såkaldte "Enkeltgravskultur" (2.800-2.400 f. Kr.). De lave høje er blot en lille del af mange som i oldtiden blev anlagt langs den gamle færdselsrute på den jyske højderyg, hvor man nogenlunde tørskoet kunne færdes. I nærområdet kender vi til i alt 16 gravhøje, men de øvrige er nu forsvundet i takt med hedens opdyrkning og forvandling til åbent agerland. Som en hovedregel kan vi i Danmark regne med, at der hver gang vi ser en synlig høj i landskabet, så er der siden oldtiden forsvundet mellem 8 og 10 gravhøje! Ingen af de tilbageværende gravhøje langs Hærvejen ved Neder Hvam har været undersøgt arkæologisk.

I bondestenalderen var landskabet ganske anderledes end nutidens åbne og opdyrkede kulturlandskab. Vidtstrakte åbne heder prægede det midt- og vestjyske område. Enkeltgravskulturen var en af de tidlige bondekulturer i Danmark og videreførte og udvidede det landbrug, som den forudgående "Tragtbægerkultur" grundlagde ca. 1.000 år tidligere. Måske var det netop på denne tid, at de store hedeflader for første gang virkelig begyndte at blive opdyrket.

Enkeltgravskulturen havde sin oprindelse i de såkaldte "Snorekeramiske" kulturer fra Mellem-, Øst- og Nordeuropa. Navnet stammer fra kulturgruppens entydige ornamentik på lerkar med aftryk fra snoede snore. De ældste lerkar, som også blev medgivet som gravgaver i højene, var af svejet form med

tragtformet munding i stil med den forudgående tragtbægerkultur. Senere antog lerkarrene mere rette former med udsvejet rand.

Enkeltgravskulturen er også kendetegnet ved et skift i gravskikken. Tragtbægerkulturs storstensgrave i dysser og jættestuer afløses da af mindre jord- og tørvebyggede gravhøje, som de fem der ligger langs Hærvejen. Enkeltgravskulturens karakteristiske lerkar og ravperler viser også, at der sideløbende blev gravlagt afdøde som genbegravelser i Tragtbægerkulturens gamle storstensgrave - særligt på øerne og i det østjyske område.

Enkeltgravskulturens gravhøje ligger modsat den efterfølgende bronzealders højtliggende gravhøje, som regel mere anonyme langs datidens færdselsruter og generelt på mere fladt terræn. Særligt langs Hærvejs-strøget dannede gravhøjene med tiden gennem "knopskydning" lange rækker på op til flere hundrede høje, som samtidig - både dengang og senere - fungerede som en slags markering af vejforløbet. På åbent land ses disse højrækker nu kun svagt og tilfældigt, men i skovene - for eksempel i Stendal og Havredal Plantager lige vest for Neder Hvam - kan du opleve højrækken næsten intakt. På informationstavlen ved Neder Hvam-højene kan du se mere herom.

Enkeltgravskulturens grave i Jylland indeholder typisk træ- eller stenbyggede kister. De mange høje rummer typisk flere på hinanden følgende begravelser i sten- eller plankebyggede gravkister, hvorunder højen blev udvidet. Arkæologisk betegnes de ældste og i den gamle overflade nedgravede begravelser som "undergrave". Heri blev der ofte tilføjet en "bundgrav" i højtoppen, samtidig med at højen blev udvidet. Yderligere kan en "overgrav" i endnu en højjudvidelse forekomme. Over gravene blev der ofte opført et lille træbygget "dødehus" og ringgrøfter med tætstillede træplanker og stenrækker omgiver mange gange gravhøjene.

Gravgaverne var udover de allerede nævnte lerkar typisk stridsøkser i mandsgravene og ravperler i kvindegravene. Enkeltgravskulturens stridsøkser er sammen med lerkarrene grundlæggende for kulturgruppens kronologi og datering og især stridsøkserne i forskellige stensorter viser tydeligt et meget højt håndværksmæssigt niveau.

2: Den vestligste af de to høje tæt på den sydlige informations- tavle.

3: Den østlige og lidt mindre af de to høje tæt på den sydlige informationstavle.

4: Begge gravhøje ser ud til at være næsten intakte.

5: Gravhøj ud til stien langs Hærvejen set fra syd.

Access

- På Ålborgvej (rute 13) mellem Thorning og Hald Ege drejsses der ud for Neder Hvam ad grusvejen "Hærvejen".
- Følg grusvejen ca. 700 m mod nord, hvor der parkeres i det 90-graders vejsving mod vest udenfor grusvejen.
- Herfra følges stien mod nord forbi gravhøjene (se skilt på stedet).

Faciliteter

- Parker i vejside af grusvejen så færdsel på denne og ad stien mod nord ikke generes.

Særlige forhold

- Vis hensyn til afgrøder og evt. græssende dyr på omgivende markområder.
- Hunde skal føres i snor.

Related literature

Danmarkshistorien bind 1-2, Stenalderen – - (*Sesam*, 1981-84)

Danmarks Oldtid, Stenalderen – *Johannes Brøndsted (Gyldendal, 1. udgave 1938-40)*

Stendysser - Arkitektur og funktion – *Palle Eriksen & Niels H. Andersen (Jysk Arkæologisk Selskab, 2014)*

Practical Information

ADDRESS

8620 Kjellerup, Central Jutland

OWNERSHIP

State-owned

GPS

56.341424, 9.338990

UTM

–